

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Preceptoriu[m] Domini Gotscalci Hollen de ordine Heremitarum sancti Augustini

Hollen, Godescalcus

Nurmberge, 1521

VD16 H 4471

Non assumes nomen dei inuanum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30748

Preceptum Secundum

Erant filios cayn: vt tor⁹ mund⁹ ppter hoc perijt: q̄tū displicet deo q̄n persone seculares se miscent cū spiritualibus. ⁊ econtra. **N**on assumes nomen dei inuani.

Decimi quarti q̄ peccant contra istud preceptum sunt qui murmurant cōtra deuz. Et est murmur querela cū impatiētia ī his q̄ deberet homo facere ferre vel sustinere patienter: contra quos dī Sap. i. Custodite vos a murmuratiōe que nihil pdest. Et. i. ad Cor. x. Neq̄ murmurauerit sicut q̄dam ex ip̄is murmurauerūt ⁊ perierūt ab exterminatore. Et Au. xiiij. dī. Alq̄q̄ hec multitudo pessima murmurat cōtra me. Dixit dñs ad Moysen ⁊ aaron. Dic ergo eis: in solitudine hac iacebunt corpora v̄sa oēs q̄ murmurati estis: ⁊ supra hoc nō intrabitis ī terrā super quam leuaui manū meam p̄ter Caleph ⁊ Josue Et propter istū peccatū misit dñs ignitos serpentes in pplm. Jō dicit b. Augusti. in sermone de murmure. Neq̄ murmuraueritis sicut quidam ex ip̄is murmurauerūt ⁊ a serpentib⁹ perierunt. Quare a serpentibus: quia serpens venenosus est: ⁊ om̄is qui murmurat venenum diaboli in lingua portat. Primo quidam murmurant eo q̄ s̄m merita hoīm non tribuit p̄speritatem ⁊ aduersitatē in vita p̄nti. Et hec est etiā antiqua querela gentiliū ⁊ p̄hoꝝ ppter quā dixerūt plurimi mundū istū nō regi a deo sed a casu: iuxta illud Anticlaudianī ī principio. Sepe mihi dubia traxit snia mentē. Curarent ne superi terrā: aut null⁹ inesset rector. Et incerto fluerent mortalia casu. Et idem dicit Boe. li. i. de cōsolatione metro q̄nto dicens. Stelliferi cōditor orbis ⁊ c. Sequitur ibidem. Omnia certo fine gubernas: hoīm solos respuis actus. Aherito rector cohibere mō. Nam cur tanta lubrica versat fortuna vices premit insontes debita sceleri noxia pena. Et peruersi resident celso mores solio sanctaq̄ calcāt. In iusta vice colla nocentes latet obscuris cōdita virtus ⁊ c. De hoc etiam leguntur prophete murmurasse: tñ nō murmurauerūt: sed poti⁹ admirātes exclamauerūt. Quare impij sunt sublimati confortatiq̄ diuitijs. Job. xxi. ⁊ Isiere. xij. dī. Quare via

maloz p̄sperat: ⁊ bene est omnib⁹ qui p̄uaricant ⁊ iniq̄ agunt. Et ps̄. ait. Alq̄quo dñe vsq̄ q̄ pctōres gl̄iabuntur. Bñr q̄ flagella ⁊ infortunia valent ad multa: q̄ permittit de⁹ bonos flagellari propter multa: q̄ flagelluz ⁊ infortuniū s̄m Aug. sup ps̄. gl̄ificat creatorē: cōpellit nobilitatem: erudit ignorantē: custodit virtutē: protegit infirmitatē: excitat torpore: humiliat supbiētem: purgat penitentē: coronat vincētem. Hec Aug. Sunt igitur flagella patienter toleranda: quia sunt.

- Creatoris glorificatiua.
- Rebellantis attractiua.
- Ignorantis imbutiua.
- Virtutum custoditiua.
- Infirmitatis protectiua.
- Sommolentie excitatiua.
- Familiaritatis ostensiua.
- Superbie humiliatiua.
- Peccatorum purgatiua.
- Vincētis coronatiua.

Dico primo: q̄ sunt creatoris glorificatiua: q̄ sancti viri dū tribulant^r tūc laudant deū. Sic gl̄ificauerunt ⁊ laudauerūt deū tres pueri in fornace ignitissima: et quasi vno ore benedicebāt deū dicentes. Benedictus es dñe de⁹ patrū nostrorū. Sic etiā Job cum deo permittēte tribularet^r dixit. Dñs dedit dñs abstulit: sit nomē dñi benedictū. Sup quo b. Grego. Job percussus damno rerū: morte filioꝝ: vim doloris vertit in laudem creatoris dicens. Sit nomen dñi b̄ndictū. Dubitat^r cur ch̄riani p̄ ceteris gentilib⁹ ⁊ sarracenis magis tribulantur. Hanc q̄stionē mouet Victorinus b̄to Aug. Et r̄ndet Aug. p̄ illū dictū euāgelij. Seru⁹ sciens voluntatē dñi sui ⁊ nō faciēs plagis vapulabit multis. Ser. ne. vo. do. su. pla. pau. va. Cū igit^r ch̄riani magis sc̄tāt voluntatem dei q̄ alij: q̄ h̄nt legē ⁊ euāgelij: sequit^r q̄ magis digni sunt plaga q̄ alij: quia seru⁹ nesciēs volū. do. sui pla. pau. vapu.

Sc̄do sunt rebellantis attractiua: videmus em̄ q̄ hō supbus s̄m voluntatem carnis ⁊ pompā mundi viuēs deū non curat: sed cū de⁹ talē punit tunc coact⁹ ad deum clamat dicente ps̄. Ad dñm cū tri. cla. ⁊ c. Ideo pbat Boe. li. ij. p̄sa. viij. q̄ melior est

A fortuna aduersa q̄ prospera di. Plus reor
 aduersam fortunā prodesse q̄ prosperā. Al
 la em̄ sp̄ spem false felicitatis cū videtur t̄i
 bi blanda mentif. Hec sc̄z aduersa fortuna
 sp̄ vera ē z̄ in se instabilē mutatiōez demō
 strat: illa fallit: hec instruit: postremo felix
 a vero bono deuios blanditijs trahit. Ad
 uersa plerunq; ad vera bona reduces vn
 co trahit. In hec inter minima existimādū
 putas: q̄ amicor̄ tibi fidelium mentes hec
 aspa horridaq; fortuna detexit. Hec Boe
 tius. Querit: nūqd̄ possumus deū rogare
 vt auferat a nobis tribulatiōes z̄ flagella
 que patimur. Videtur q̄ nō: q̄ dicit Jaco.
 Beatus vir q̄ suffert tēptationez. Jaco. j.
 Itē nemo debet rogare vt auferat ab eo il
 lud qd̄ pficit sibi ad salutē: s; tribulatiōes
 sunt h̄mōi. q̄ z̄ ē. In oppositum est illud. ij.
 Co. xij. Prop̄ qd̄ ter dūm rogauī. vt aufer
 ret a me st̄. nul⁹ carnis. et ps̄. ait. Ad dñm
 cū tribularer clamaui. Et illd̄. Clamaueſt
 iusti. Bñr. q̄ hoc fit tripl̄r. Primo qñ quis
 rogat deū: vt totaliter ab oi tribulatione z̄
 temptatiōe absoluat̄ i hoc seculo: z̄ illd̄ nō
 est licitū: cū vita hoīs sit tēptatio z̄ bellum
 z̄ nemo coronabit̄ nisi q̄ legitie certauerit.
B talis peteret p̄tra salutē aie sue. Sc̄do pe
 tit h̄ q̄s nō simp̄r: sed si deo placuerit. Sic
 chr̄us orauit: pat̄ trāseat a me calix iste: sin
 autē: fiat voluntas tua. Tertio mō: vt de
 det ei potentā vincendi vel patientiā tole
 randi tribulatiōes. Tertio sunt ignorātis
 imbuitiua. Nā p̄ flagella multa expit̄ q̄ añ
 ignorauit. Dicit enim Esa. Heratio dat in
 tellectū. Jō dicit Fran̄. petr̄ archa. li. j. de
 re. vtri. foru. c. lxxij. Nulla rex humanaz
 certior maḡa q̄ aduersitas: z̄ nulla discu
 tiendis erroribus aptior. Ideo dicit Aug.
 li. xliij. de ciuit. dei. c. xliij. Audeo inquit di
 cere sup̄bis eē vtile cadere in aliq̄d̄ apertū
 manifestūq; pctm̄: vñ sibi displiceāt qui taz
 sibi placendo ceciderunt. ps̄. Imple facies
 eoz̄ ignominia: z̄ querent nomen tuū dñe
 L̄ra sup̄ eodē ps̄. ponit duo exēpla. Pri
 mo de Sēnacherib: qñ angel⁹ percussit. c.
 lxxvij. milia hoīm: z̄ cōfusus recessit: nō q̄
 suit nomen dei: sed idoli sui. Ideo a pro
 prijs filijs in tēplo occisus est. iij. Regum.
 xxx. z̄. ij. Paralipo. xxij. habet q̄ videns

populū ita p̄stratū cū magna ignominia i
 terrā suā reuersus est. Dic̄ Aico. de ly. vbi
 supra: q̄ plurimi q̄z amici iterfecti sunt im
 putātes sup̄bie Sēnach. q̄a blasphemauit
 deū isrl̄ disponebāt eū iterficere: p̄pt̄ qd̄ se
 cōuertit ad deū suū orandū p̄mittēs si illd̄
 piculū euadere posset vellet ei imolare du
 os filios suos. Qd̄ illi itelligētes eū iterfe
 cerūt. Aliud exm̄ de Nabucho. q̄ elar⁹ i mē
 te sua dixit. Nōne hec est babylon magna
 ciuitas: quā edificauī i robore z̄ for. mea.
 Sed adhuc eo loquēte vox d̄ celo ruit. Ti
 bi d̄: Nabucho. rex: regnū tuū transiet a
 te z̄ ab hoīb⁹ te eiiciēt: z̄ cū feris erit habi
 tatio tua: z̄ fenū sic bos comedes. vtz̄ da.
 iij. Ille rex qui deum cognoscere noluit:
 humiliat⁹ deū cognouit: z̄ ad deum redijt
 Hec habentur in. c. xxij. q. iij. c. Nabuch.
 Tertiu exm̄ patuit i Paulo q̄ persequēbat̄
 eccliam dei nesciēs z̄ ignorās. Sed cū de
 us eū p̄strauit in via dixit. Domine qd̄ me
 vis facere. Act. ix. Quot adhuc percutit
 q̄ tñ se nō emēdant nec deum recognoscūt.
D Jō b. He. in omel. qdam di. Lū recogno
 sco Job i sterquino: Joannē esurietem in
 heremo: Jacobuz̄ decollatum ab Herode
 gladio: cogito q̄liter deus cruciabit in futu
 ro iudicio q̄s reprobat: si ita dure affligit
 quos amat. Quarto est p̄tutū custoditi
 ua z̄ firmitatis sanatiua: sic dixit Thobi.
 Magn⁹ es dñe i eternū z̄ in oia secula re
 gnum tuū: q̄ tu flagellas z̄ sanas. Thob.
 xij. Exm̄ ptz̄ in petronella que i infirmita
 te succubuit. Lū em̄ interrogaret̄ Petrus
 q̄re eā nō sanaret. R̄ndit. nō expedit ei. Et
 autē sciatis q̄ h̄eo p̄tatem dixit ei. Surge
 petronella z̄ ministra nobis: statū surrexit
 sana ministrās illis. Et cōpleto ministerio
 recidiuauit i infirmitatē. Jō dic̄ ap̄ls. Vir
 tus dei i infirmitate pficit. ij. Cor. xij. Itē
 cū infirmoz̄ tūc fortior suz̄. i. victor efficioz.
 Quinto est somnolētie excitatiua: sic em̄
 dormiēs excitat̄ cū p̄ugit: sic plerunq; tar
 di z̄ pigri: dū a deo tribulant̄ ad bonū exci
 tantur. An̄ b. Aug. i li. de vera innocētia.
 Lū dñs inquit permittit vt aliqua tribula
 tione vexemur tūc misericors est: quia tūc
 excitat fidem: z̄ differens adiutorium: nō
 auxiliū negat. Huius figuraz̄ habemus

Preceptum Secundum

Actu. xiiij. de Petro. Qui cū esset in carcere dormiens angelus percusso latere eius excitauit eū dicens. Surge velocit. **S**epto est familiaritatis extēsiua. Ideo dicit ap̄tus ad Hebre. xij. Quem em̄ diligit dominus minus castigat. Flagellat omnem filiū quē recipit. Ideo dicit Gregori⁹. xxvj. moral. c. vj. de magnis. 7. xvj. de paruis. Electorum est inquit hic conteri: vt ad p̄mia eterne hereditatis valeant erudiri. Nostrum est hic flagella percipere: quib⁹ serua⁹ de eternitate gaudere. Ideo ad Ioannē d̄r. Ego quos amo arguo 7 castigo. Item in Exo. xxvj. c. de magnis. 7. xvj. de paruis. Manifestū inq̄t iudiciū pditiōis est: qñ affectantis in iniquitatib⁹ sequēs fauet affectus: 7 nulla p̄trietas ipedit quod mens peruersa cōcepit. hec ille. Nota exemplum huius in legenda san. Amb. de illo q̄ nūq̄ habuit aliq̄d infortuniū. Septio est pctōz purgatiua. Id dicit. Aasa figuli pbat⁹ fornar: 7 hoies iustos tēptatio tribulatiōis. Eccl̄i. xxvij. Aug. dic̄. in li. de ver. do. Attēdite inq̄t mūdū istū tāq̄ fornacē artificis in vno angusto loco hec tria sunt: aurum palea 7 ignis. Palea vrit: aurū purgatur. Sequit̄. Sāctos enim viros in seculo isto aliq̄n tribulat p̄ pctis leuib⁹: vt quādo moriunt sine pena purgatorij ad celū scādāt: sed vtz sit p̄ peccatis vel pro vindicta ignorat: vtz. vij. q. j. cū pcussio. **O**ctauo ē superbie hūiliatiua. Cui⁹ exm̄ hēmus i paulo ap̄lo qui de se dicit. ij. Cor. xij. Ne magnitudo reuelationū me extollat: dat⁹ est mihi stimulus sathane qui me colaphizet. Ideo legit̄ in vita Alexandri magni: q̄ cū esset graui⁹ vulnerat⁹ i bello dixit. Si oēs filiū iouis me esse dicitis: istud me esse hominem pbat. **N**ono sunt vincentis coronatiua. vtz. ij. Thimo. ij. vbi dicit apostol⁹. Bonū certamē certauit: cursum cōsummaui: fidē seruaui: de reliq̄ reposita ē mihi corona iusticie: quā reddet mihi iust⁹ iudex i illa die. Et Jaco. ait. Beat⁹ vir qui suffert tētationem: qm̄ cuz pbatus fuerit accipiet coronā vite. Nā q̄tiēs quis vincit: totiens sibi i celo corona pparat. Cui⁹ exm̄ h̄ i vitaspa. de q̄dam iuvene: qui veniēs ad quēdam heremitā vouens vt cum eo maneret

oib⁹ dieb⁹ vite sue. Cū q̄daz vice senē dormiente iuuenis vigilaret: tentauit ip̄m iuuenē demō de exitu monasterij suadēs. vt ad seculū rediret. Intelligēs iuuenis suasionem restitit ei primo. ij. iij. iij. v. vj. vij. Cūq̄ euigilasset senex: vidit in capite iuuenis. vij. coronas aureas. Cūq̄ iuuenis sibi narrasset ordinem rei: intellexit eum illas coronas habuisse p̄p̄ victoriā. Sc̄do q̄dā murmurat: q̄ bona t̄palia nō largit̄ oib⁹ equaliter fm̄ meritū 7 dignitatē: fm̄ illud Math. ij. Murmurabant aduersus patrem familias dicē. Hi nouissimi vna hora fecerunt: 7 pares illos nobis fecisti: qui portauim⁹ p̄dus diei 7 est⁹. De q̄ Aug. li. ij. de ci. dei. c. ij. dic̄. Nescim⁹ inquit quo iudicio dei bon⁹ ille sit pauper: mal⁹ iste sit diues. Ille tristē: iste gaudeat: quē p̄ suis pditis morib⁹ cruciari debuisse arbitramur. Hec ille. Idē Aug. li. j. de ciui. dei. c. viij. Si nō ea de⁹ q̄busdam petentibus euidentissima largitate pcederet: nō ad eū ista pertinere dicerem⁹. Item si ea petentib⁹ omnib⁹ daret: nō nisi p̄pter talia p̄mia seruiendū illi arbitremur: nec p̄tos nos faceret talis seruitus: sed potius cupidos 7 auaros. Hec Aug. Murmurant etiā aliq̄ dicētes. Quare deus dat malis tam multa t̄palia: qui ei non seruiunt nec eum diligunt. R̄s̄ q̄ hoc nō facit sine cā: sed p̄pter. v. rōnes. Prima est: vt p̄ t̄palia b̄nificia conuertant̄ ad deū. Cū em̄ nolūt timere penā gehenne vt desistant a peccatis: tūc de⁹ ex sua bonitate benefacit eis vt sic eos alliciat ad se: 7 se conuertāt ad deū. ps̄. Dedit eis regiones gentiū: 7 labores populoz possederunt. Ergo si es peccator: 7 de⁹ tibi benefacit dando tibi sanitatem 7 diuitias 7 honores. Tunc cogitare debes si deus in p̄nti tibi benefacit cū es inimicus ei⁹: quid tūc non faciet. Sc̄da rō est: vt exemplū benefaciendi nostris inimicis nobis ostendat: vt patet per b̄m̄ Greg. dicēs. Om̄is ch̄i actio n̄ra est instructio. Ergo quando cognoscis deum benefacere inimicis suis: tunc tu debes exemplū accipere: vt sic etiā facias inimicis tuis: Math. v. Orate p̄ persecuentibus 7 calūnantib⁹ vos: q̄ ip̄se solem suum oriri facit sup̄ bonos 7 malos. Tertia rō est: vt

Nullus deo principaliter p temporalib⁹ seruiat: que etiā decreuit z malis dare. Sed seruitiū debet fieri deo ex charitate quaz habet ad deū. Etiā spem debet hñe ad deū q^o de⁹ sibi hic i tpalib⁹ ad necessitatē puidet: z in futuro vitā eternam sibi dare velit. **M**atth. vj. Prīmū querite regnum dei z iusticiā ei⁹: z hec omnia adiciētur vobis. **Q**uarta vt ex psperitate p̄tina filij dei z filij diaboli cognoscant. Quia hñs sp̄ prosperitatē in tpalib⁹: z ex hoc se non emendat est signū eterne dānatiōis. vñ Grego. **M**agn⁹ flux⁹ tpalii est eterne dānatiōis iudiciū. Cuius exemplum patuit in illo diuite: de quo legit in vita sancti Ambrosij. **N**ota ibidem. **Q**uinta ratio est: vt mali hic remunerentur pro suis operibus: que i peccato mortali faciūt: q^o cū istis bonis operibus q̄ in pctō mortali faciunt nihil merentur quo ad vitā eternaz. Sed ex quo nullū bonū manet irremuneratum: tunc oportet q^o hic i terris per ista bona tpalia remunerentur. Si ergo mali qñq⁹ oriant qñq⁹ elemosinā dant aut ieiunant z sic de aliis: talia opa remunerant hic i pñti vita per bona tpalia. Et tales indurati timere deberent: q^o lignū aridū cū pinguedine pfusum vehementi⁹ ardet. Sic qui in crapula z voluptate bona eoz psumūt vt vehemēti⁹ in inferno ardebunt. **A**poc. xviii. **Q**uantū se glificauit z in deliciis fuit: tantū dabit ei de luctu z tormento. **E**t ergo aut hic mali remunerent p bonis operib⁹ q̄ faciūt in pctis mortalibus: aut vt eos ad bonū allēciat dat eis bona tpalia. Cuius exm̄ ponit **A**lbertus de padua sup illud. **Q**uis ex vobis arguet me de pctō. **N**ota ibidem. **T**ertio q̄daz murmurāt cōtra deū de inequalitate pueroz. **Q**uia sepe dat paupib⁹ multos pueros q̄ eos pascere nequeunt: z qñq⁹ diuitib⁹ q̄ eos libēter haberent dat paucos vel nullos. **R**ñr q^o hoc non fit sine cā. **C**ū em̄ dñs paupibus multos dat pueros hoc facit i signū dilectiōis: z nō est diffidēdū qñ pascet eos. **P**s. **Q**ui dat tumēt⁹ escā tporoz. z pul. cor. inuo. eū. **E**t tñ illis brutis animalibus non promisit vitā eternā: nec eos sua morte redemit sicut nos. **I**ō dñ **M**at. vi **N**olite solliciti esse dicentes, **Q**uid mā-

ducabim⁹ aut qd bibemus. **S**ubdit: **P**rimo qrite regnū dei z iusticiā ei⁹: z hec omnia adiciētur vobis. **I**tem ps. **N**unq̄ vidisti iustū derelictū z c. **S**cdo dat paupib⁹ qñq⁹ multos pueros: vt eos nutriēdo premia mereant in celis. **C**irca qd̄ q̄rit vtrū labor sit meritorius: quē parētes hñt in pueris. **R**ñr q^o sic: dūmō talis intētio sit in parentibus: q^o intēdant pueros nutrire ad honorem dei: vt boni serui ch̄ri fiant: z qñ parētes ipsi sunt in ḡa labores q̄s habēt cū pueris cedūt eis ad meritū. s. lactando balneando: calciando: vigilādo: informādo: corrigendo qñ delinquūt. **I**sta oīa erunt eis meritoria: fm̄ illud apli. **D**iligentib⁹ deum oīa coopant in bonū. ad **R**oma. viii. **T**ertio dat deus multos pueros paupib⁹ in signū eterne beatitudinis. **P**s. **L**abores manū tuarū māducabis beat⁹ es z bñ erit tibi. **A**xor tua sicut vitis abundans in lateribus dom⁹ tue. **F**ilii tui sicut nouelle oliuarū. **E**rgo sicut deus multiplicat hic finem bonoz pauperum: sic in celo vult eoz gaudiū: q^o omnes q̄ nati sunt de ipsis z ad celum pueniunt: deū eternaliter laudabunt. **E**t hoc erit eis spēale gaudiū in ppetuū. **E**rgo paupes nō debēt conqueri de multitudine pueroz: sed deū laudare: z sic agere gratiarū actiones. **S**ed diuitib⁹ nō dat multos pueros: z hoc ppter tres causas. **P**rimo ppter ipsos parentes qui sunt auari ne amplius peccēt per auariciam ppter multitudinē pueroz: q^o quādo q̄s est avarus si haberet multos pueros fieret magis avarus: z sic deū plus offenderet. **S**cūdo ppter oppressionē pauperū: ne intantum exactiones faciant in suis subditis. **S**i em̄ ante grauabant suos quid nō facerent si haberēt multos pueros. **T**ertio ppter pueros ne damnentur cū suis parētib⁹: nam cum parētes habēt res iniustas scienter: tunc deus ex misericōdia sua talibus parentibus subtrahit generationē ne pueros generent ad damnationē: quia non solum parentes: sed etiam heredes damnantur propter res iniustas. **E**rgo quilibet diues timere debet ne possideat iniustas res q̄ libēter vellet hñe pueros. **C**uius exemplū patet de usurario q̄ reliquit duos fi-

Preceptum Tertium

Elios et vnus patri successit. Et post mortem patris se mutuo mordebant vt canes: et inuicem maledicebant etc.

Explicit secundum preceptum.

Incipit tertium preceptum.

Memento vt die

em sabbati sanctifices. Queritur primo quare ad hoc preceptum additur hoc verbum memento: cum non addatur ad alia precepta: Respondet quod hoc est propter tres rationes. Prima est quod de hoc precepto obseruationis sabbati prius mentio facta fuit. Gen. ij. et Exod. xx. Ergo ad rem memorandam de illis que prius dicta sunt additur memento. De sanctificatione sabbati scribit. Gen. ij. Benedixit deus diei septimo. Etiam Exo. vii. fit mentio de sabbato: vbi prohibetur ne manna colligatur in sabbato. Secunda ratio: quod hoc mandatum non obligat ad semper: sed solum in certo die. Modico interruptio temporis solet inducere obliuionem. Tertia ratio est: quod hoc preceptum quo ad determinationem diei non fuit preceptum morale: nec est scriptum in hominis corde: sicut alia precepta moralia. Ergo citius poterat fieri obliuio circa ipsius quam circa alia precepta. Ergo sibi addit hoc verbum memento. Hoc enim preceptum refert ad spiritus sancti bonitatem: et istud preceptum fuit homini datum propter sex rationes. Primo propter diuini cultus vacationem: vt ista die homo simpliciter deuotio studeret: et quicquid boni alio tempore neglexerat: hoc isto die restauraret. Ideo dicitur Gen. i. Benedixit dominus diei septimo: et sanctificauit illum. id est ad usum eum applicauit. Ideo dicit magister sen. lib. ij. dist. j. Sicut factus est homo propter deum vt ei seruiret: ita mundus factus est propter homines: vt ei seruiret et positus est homo in medio vt ei seruiret: et ipse seruiret. Si ergo totus mundus homines seruit per totam septimanam: cur homo non deberet deo seruire per vnicam diem: qui mundum fecit propter hominem. Secundo est datum propter erroris gentilium extirpationem. Voluerunt enim philosophi gentiles probare mundum fuisse ab eterno. Ad cuius erroris extirpationem mandauit diem septimum: in quo facta est summatio vniuersi

si semper hinc in memoria dices Exod. xx. Memento vt die sabbati sanctifices. Cuius opinionis fuit Aristoteles. vtz i. viii. physico. et multi alii qui posuerunt mundum esse ab eterno et non creatum. Ideo dicit magister sen. li. ii. di. i. Creationem rerum insinuans scriptura deum esse creatorem initiumque temporis atque omnium visibilium et invisibilium creaturarum moyses in principio suo ostendit dicens. In principio creauit deus celum et terram. Hinc etenim verbis moyses spiritu dei afflatus in principio a creatore deo mundum factum refert elidens errorem quorundam: plura sine principio fuisse principia opinantium. Plato namque tria initia. id est principia estimauit deus scilicet et exemplar et materiam. Hec illic. Tertio propter cupiditatis reprehensionem. Preuidit enim deus tantam esse cupiditatem: vt nisi aliqua dies esset quieti anime et corporis deputata homo non daret quietem sibi nec suis familiaribus et animalibus. Itaque Exo. xx. dictum est. Memento vt die sabbati sanctifices: statim sequitur. Non facies in ea omne opus tuum nec filii tui et ancilla tua et animalia tua et aduena que est intra portas tuas. Quarto propter diuinam benedictionem. Benedixit enim deus diei septimo et sanctificauit illum. vtz Gen. i. Ista enim benedictio secundum Augustinum non est aliud quam multiplicatio benedictionis diei. Licet enim in sex diebus omnes res et creature singule fuerunt create distincte et ornate: non tamen ante diem septimum ceperunt seipsas multiplicare: vt capra produceret hircum: et gallina gallinam: planta plantam. Sed post diem septimum tunc omnes creature dederunt operam productioni et multiplicationi sibi similitudinis: vt se multiplicarent: et vnicuique produceret sibi simile: excepto homine qui tanquam decoratus diuina scientia eius spirituale mandatum debebat expectare quantum sibi placeret: et generationi operam daret. Conueniens ergo fuit vt talis dies in quo fuit data creaturae predicta benedictio ad dei cultum dedicaretur. Quis propter dei quietationem: quod tali die requieuit deus ab omni opere quod patrauerat. vtz Gene. j. Idem Exodi. ii. di. Sex enim diebus fecit dominus celum et terram mare et omnia que in eis sunt: et requieuit in die septimo. Idcirco benedixit dominus diei sabbati et sanctificauit eum. Que verba exponit magister sen. li. ii. di. xv. dicens. Requieuisse dicitur deus